

Gosp. predsednik T. Zupan se zahvaljuje vsem pričujočim in posebno še načelništvu slavjanske čitalnice, koja je velikodušno prepustila svojo dvorano občnemu zboru. Zborovanje je bilo končano ob 1½ popoldne.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

61.

Neprijetnosti ob vožnji v Ameriko.

To je bilo dné 12. maja 1854. l. zjutraj ob šestih, ko sem se poslovila od očeta, matere in sester, ter sedla na voz, ki me je odpeljal z doma. Oča so se bili pogodili s čislano firmo v Stutgartu zastran moje prevoznje v Ameriko, to je bilo eno; zaradi večje varnosti so me izročili imovitemu in poštenemu veleposestniku, čegar žena je bila kuma mojim starejšim bratom in sestram, to je bilo drugo, zato smo bili vsi te misli, da smo učinili vse mogoče za srečno pot v novo mojo domovino.

V pogodbah, ki se delajo z agenti, stoji vselej opomba, da so nastavljeni povsodi vestni možaki, ki bodo izseljence spremljali, na postajah pričakovali in drugo tako. Kaj, ko bi bilo res! Take opombe samo slepe izseljence, da se brez vse skrbi izročé agentom.

V strašni vročini pripeljali smo v Bruchsal. In kakošnih ugodnosti so nam pripravili? Osorno so nam veleli: „Izseljenci naj ne hodijo v mesto, tu naj ostanejo vsi vkup.“ Stisnili smo vkup kot čreda, ter čakali malone dve uri, kaj bodo ukrenili z nami. Ko smo se uže naveličali čakanja v taki vročini, pridrdrali so vendar vozovi po nas. Čez te kmečke vozove so nametali vozniki surovih desk, kakoršne so dobili z žage. Kedar je bilo vse pripravljeno, zapovedali so nam, da nas mora po deset sesti na vsako desko. Prostora ni bilo za deset ljudi, ali smo morali tako sesti, da je vsak po enega v naročju držal. Jaz, hvala Bogu, dobila sem sedež v naročju neke judovske deklice. Sedaj so mi jele na misel hoditi vse one povesti o robovih, ki so jih nekdanj prevažali kot navadno robo. Slabo se je nam godilo na teh vozeh, požirali smo gosti prah, ki se je valil okolo voz, pot nam je lil po vsem životu, ker je solnce nemilo žgalo, in izparivanje je bilo na vso moč zoprno. Tako smo se vozili po poljanah prehvaljene dežele badenske. Utrujeni in nejevoljni do skrajne meje pridrdrali smo slednjič na kolodvor kehlski.

Kolodvor je zeló daleč zunaj mesta. Kako brezvesten je naš agent, prepričali smo se tudi tu. Doma nam je obetal vsakojakih ugodnosti, ali ni nam oskrbel skoro nobenih. Pred kolodvorskim poslopjem so stali omnibusi, in vsak je menil, da nas čakajo. Vsa utrujena, da sem se komaj po koncu držala, spustim se proti prvemu omnibusu, da vá-nj sedem. Ali porinili so me nazaj, češ, da morajo izseljenci peš iti v mesto. Da se nismo razkropili ali pota zgrešili, tekali so okrog nas trije odurni možaki kot psi okrog črede, kričali so, naj brzo stopamo, ter pokali z dolgimi biči, kakor vozniki,

in če je ta ali oni le kolikaj stopil iz vrste, koj je počil bič ob njem. Kot čredo prignali so nas v mesto ter zapodili v kolnico ali hlev, ne vem, kako bi rekla. Na to je došlo več gostilnikov mestnih, in vsak si je izbral gotovo število izseljencev, katerih je hotel, brez vsega vprašanja, ali je komu prav ali ne.

(Dalje prihodnjič.)

Govor poslanca Ferjančiča

v državnem zboru dné 25. maja.

Visoka zbornica! Če kak Slovenec govori o poglavji „pravoslovje“, ne more tako na dan s splošnimi svojimi mislimi o vladnem dejanji in nehanji, posebno pa o onem sedanje pravosodne uprave, kakor je to storil gospod predgovornik, kar tudi prav rad prepuščam govorniku, ki bo za manoj na vrsto prišel in bo bolj sposoben za to, kakor sem jaz. V take splošne razprave se toraj ne mislim spuščati, pa tudi ne podajati se na ono plitvo površje, kamor je zašel gospod predgovornik, ki je, kakor sem memogredé nekaj besedi vjel, pri nekaterih českih sodnijah sodnike in državne pravdnike po njihovi narodnosti našteval.

Kam bi prišli Slovenci, ako bi tako delali? Mi smo uže silno zadovoljni, če imamo nemške uradnike in samo zahtevamo, da slovenski znajo, kar je za obečanje s Slovenci neovrgljivo potrebno.

Kam bi pač prišel, ko bi hotel naštevati, ne katere narodnosti je ta ali oni sodnik, temveč ako je zmožen jezika, katerega v svoji službi neogibno potrebuje; kam bi pač prišel, ko bi hotel navajati slučaje — na to le opozarjam, ker me je gospod nasprotnik k temu prisilil — da imamo po naših krajih državne pravdnike, ki niso ne Slovenci in ne Nemci, pa tudi ne znajo ne nemški, ne slovenski. (Poslanec dr. Trojan: Čujte, čujte! — Klici na levici: Kaj pa znajo? — Poslanec dr. Russ: Volapük!)

Govorilo se je, da imamo Slovenci jako vzbujeno narodno zavest, to je popolnoma resnično. Prisilile so nas k temu razmere, v katerih smo živeli, in te razmere nam še dandanes ne dovoljujejo, da bi svojo delavnost na kaj drugega v večji meri obračali, kakor ravno, da ohranimo svojo narodnost in jezik.

Razprave moje ne bodo imele nikake politične pimesi, ozirale se bodo le na nedostatnosti na slovenski zemlji in na potrebe, katerih hočem tudi omenjati.

Slovenski moji tovariši razvpravljali so v generalni debati in pri posamičnih poglavjih jako nadrobno, kako žalosten da je naš položaj v raznih upravnih strokah, posebno pa na šolskem polji.

Poskusil bom naše razmere v tem oziru nekoliko pojasniti, držal se bodem pa strogo le pravosodja.

Za moto (glasilko), predno začnem, navajam besede, ki jih je izgovorila nedavno na visokem mestu jako čislana oseba. Dne 22. aprila rekel je v gospodski zbornici eksclenca Schmerling (bere):

„Vedno sem trdil, da je krivica, človeku, ki nemški ne zná, vsiljevati nemško razsodbo ali nemški odlok. (Čujte! na desni.) Vedno sem bil te vere in vedno sem tako mislil, da se mora člen XIX. temeljnih postav tako izvrševati, da bode vsakemu avstrijskemu državljanu mogoče, svojemu deželnemu jeziku veljavo pridobiti, da mu bode dalje mogoče tudi pravico si v tistem iskati, kakor tudi prositi, tožiti in pritoževati se in da se mu vse te reči tudi v njegovem jeziku rešujejo.“

Te besede, gospôda moja, ki obsegajo vse naše težnje in želje v pravosodnem oziru, govoril je v gospodski zbornici ob prvem berilu uže zadostno znanega predloga — ne morda grof Taaffe — temveč njegov nasprotnik, ekscelenca vitez Schmerling. (Čujte, čujte! na desni.) Ne bom preiskoval, ali je bil ekscelenca Schmerling res vedno takega prepričanja ali ne, opravičena pa mora biti opazka, da se nam je leta 1881 slovenska razsodba zavrgla pri najvišem sodišči na Dunaji, kakor tudi pri deželnem nadsodišču v Gradci, samo zato, ker je bila slovenska. (Čujte, čujte! na desni.) Iz tega sklepam, da tedaj ekscelenca lord vrhovni sodnik še ni imel tako trdnega prepričanja o pravem pomenu člena XIX., kakor pravi, da ga ima danes, ko se gré za to, da bi strogo ločili sodnijski jezik od jezika za notranje službovanje. (Prav dobro! na desni.)

Prav hvaležni smo nasprotnikom slovenskega uradovanja, da so poskušali slovenščino iz sodnih dvoran izbacniti. Hvaležni smo jim zato, da so to tvegali, ker so s tem med slovenskimi prebivalci takošno nevoljo vzbudili, da so se njihovi zastopniki tukaj v zbornici morali oglasiti in od pravosodne uprave zahtevati, da naj kaj ukrene, kar bi izpralo nečast iz našega maternega jezika, s katerim so ga obkidali nasprotniki naši. Visoko pravosodno ministerstveno upravništvo izdalo je vsled tega uže leta 1882 določbo, da se sme slovenščina tudi za uradno rabo pripuščati. Jaz sem obžaloval, da pravosodno ministerstvo ob tej priliki ni kaj več dovolilo. Nadjam se, da se nikdar več ne povrne dôba, da bi bil naš jezik v sodnji neveljaven, ako rečem, da mu je od vlade priznana sposobnost za uradno rabo. Visoko pravosodno ministerstvo je toraj z omenjeno določbo bistveno le jezik kot za uradno rabo prepustljiv razglasilo. Ono je pa tudi pozabljivosti otelo še nekatere stareje določbe, ki so kolikor toliko naklonjene slovenskemu uradovanju. (Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz Železnikov 6. avg. — Nekim tukajšnjim „škribontom“, ki „Slov. Nar.“ osrečujejo s svojimi literarnimi umotvori? zljubilo se je, načekati zopet nekoliko ček v 175. številko imenovanega dnevnika. Se jim pač pozna tem študiranim glavam, da imajo menda tudi „čečka“ v svoji tovaršiji. Res, čudimo se „Nar.“, da se tako rad vseda tukajšnjim „Slovincem“, na limanice. Ni še dolgo od tega, kar je sam preklical neko mu od tod poročano neresnico, in zdaj bi utegnil priti zopet v enaki, ali pa še bolj sitni položaj. Kako se zdrznejo nek naši

nezadovoljneži govoriti in pisati, da je gosp. župan „zapisnik (menda volilne zapisnike) po svoje sestavil“ ??? ker jih nihče izmed njih celó še videl ni, vkljub temu, da so pri županstvu skoz pet tednov in pol razpoloženi bili in so se davkoplačevalci skoz ves ta čas po javno nabitem razglasu in vrh tega še po dvakratnem javnem oklicu k temu vabili. Pri tolikem hrepenenju po novemu, drugemu županu se to res zamore imenovati ali popolna nevednost ali pa lahkomisljena malomarnost. V dan volitve je navzoči gospod c. kr. vladni komisar zapisnike in sploh vse dotične spise natančno pregledal, volitev ves čas strogo opazoval, pa vse najdel v lepem redu. Kako morejo potem naši nasprotniki govoriti o „po svojem sestavljenem zapisniku?“ In kvasenje o agitaciji, kako smešno je to! So li nasprotniki roke križem držali? Menimo, da, če so se od decembra sem, tedaj skoz celega pol leta pripravljali in obdelovali za volitev novega odbora, da se bili tega pač uže morali izvršno naučiti. Ker so pa vkljub temu vendar nikdar pričakovano sramotno propadli, umivajo se s tem, kako silovito je bilo agitiranje na tej strani. Sploh bi se dalo o zadnjem „Nar. izvirnem dopisu“ še mnogo in marsikaj govoriti, pa je res škoda časa in črnila; ako pa rečemo:

„o prepirih najbolj modrega se skaže,
kdor svojim nasprotnikom molcé

— — — — — figo pokaže“,

menimo, da boljšega odgovora na „čenče marine“, ki se odtod „Narodu“ pošiljajo, res ni bilo najti.

Iz Ljubljane. — Dobro došli bratje Čehi! Ponedeljek večer došlo je s posebnim vlakom državne železnice v Ljubljano 508 českih gostov, ki so prišli obiskat nas in ogledat si lepote naše dežele. Na kolodvoru pozdravili so česke goste zastopniki ljubljanskega mesta in deželnega odbora in pa brezštevilna množica ljubljanskega prebivalstva. Dva dneva mudé se bratovski naši gostje v praznično okinčani beli Ljubljani, katera si po moči prizadeva, storiti jim bivanje prijetno: jutri ogledajo si gostje naši rajski naš Bled, v petek pa Postojno.

Radostni pozdravljamo drage nam česke goste, prihod njihov nam je poročstvo in viden dokaz uže dolgo obstoječe ožje bratovske zveze med obema narodoma, in zato jim kličemo iz globočine src: dobro došli bratje Čehi!

— **Nižja gimnazija, v Kranji pa minister Gautsch.** — Vlansko leto zdelo se je ministru Gautschu, da so bremena, katera imajo stariši z učenci obiskujočimi srednje šole premalo stroškov, povikšal je toraj v splošno nevoljo učinio tako, da je manj premožnim postala neznosna in tako se odrivajo mnogi mladenči od izobraževanja. — Letos opazil je minister Gautsch, da je še vse preveč srednjih šol, ako se jih nekoliko odpravi, s tem se zopet nekoliko prištedi, naučnega ministerstva proračun zna se po tej poti za kakih 150.000 gold. zmanjšati in na suho bode dejano s podukom nekaj nad 2000 mladenčev na leto. — Tako kaže minister Gautsch posebno nadarjenost za denarnega ministra: vlani povikšal je dohodke, z letošnjo naredbo zniža

Pezdirec Marko, posestnik v Metliki;
 Žugelj Nikolaj, posestnik na Krvačjem vrhu;
 Kržišnik Josip, posestnik na Bukovem vrhu.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

61.

Neprijetnosti ob vožnji v Ameriko.

(Dalje.)

Tega večera smo v prvič dobili na spregled našega agenta; nisem mogla govoriti z njim, tudi sem mu brala na obrazu, da nima nobenega sočutja in nobene skrbi za nas, saj je dovolil gostilnikom, da so delali z nami, kar so hoteli.

Oča in mati sta mi dala pisem do znancev in prijateljev po vseh večih mestih, tudi za Kehl, ali kaj so mi pomagala vsa ta priporočila! Morala sem iti s tropo izseljencev, ki jo je gostilnik odbral. Naposled smo obstali pred gostilno. Na videz je bila še nekama spodobna, ali ko sem stopila v obednico ter pregledala goste pri omizjih, bila sem koj vsa potrta. Človek bi moral gladen biti kot volk, preden bi se premagal in sedel za mizo k skupnemu obedu, ki so nam ga pripravili. Mili Bog, in kakošne manire! Naročila sem si potrebne jedi pri stranski mizici, ali dolgo sem je čakala, pa tudi drago plačala.

Ker sem bila tako trudna, da bi bila najraje kar padla po tleh, prosila sem gostilnika, naj mi odkaže posebno sobico. Obljubil mi je jo, samo malo naj potr-pim, ker še ni vrejena. Prosila sem ga in priganjala z novega, naj me pelje spat, saj vidi, da kar okolo letim zbog utrujenosti in zaspanosti, ali vsak pot mi je omenil, naj še potr-pim, ker je veliko dela nocoj. Deset je bila ura, izseljenci so do malega uže vsi plegli in pospali. Še enkrat sem opomnila gostilnika, naj me pelje vendar spat, ali sedaj se je zadril nad mano tako-le: „Posebne sobice vam ne morem dati, tu gori je še ena večja soba s posteljami na tleh; na sedemnajstih uže ležé, a osemnajsta je vaša.“ Sprevidela sem sedaj, da me je gostilnik nalašč zadrževal, da nisem šla drugam spat. Pograbila me je tako jeza, da sem se vsa tresla. Kaj bi rekla, prav v smrtnem strahu sem vprašala dedca, kdo spi zgoraj, ali zgolj ženske. Odgovoril mi je mrzlo, da spé deklice, popotni rokodelci, možje, žene in deca, s kratka, kedor se je oglasil in posteljo plačal. Z največjo razburjenostjo izjavila sem gostilniku, da ga grem tožit na policijo, če tudi je uže pozno. Tudi sem mu zapretila, da hočem pisati očetu, ki bodo njega in gostilno njegovo razglasili in ožigosali po časnikih tako kakor zasluži. Ko sva se pričkala, prišla je žena prašat, kaj je. Razložila sem jej na kratko, za kaj nama gré. Smilila sem se jej, prosila me je odpuščenja, potem pa je povedala, da v nasprotni hiši stanuje premožna vdova, s katero je znana, gotovo me bode vzela pod streho, če grem z njo tje. Težek kamen se mi je odvalil, ko sem to slišala. Šle sve k stari dami, kateri sem koj na obrazu brala,

da ni napečna. Žena je povedala jej, kaj bi rada, in jaz sem jela prositi tako milo, da nič bolj ne, in bila sem vslišana. Vdova mi je postregla, kar je prav.

Ko sve zjutraj kavo pili, prišel je hlapec gostilnikov povedat, da mora „družba“ na mitnico iti. Šli smo peš, ob osmih smo bili tam. Priropotal je voz za vozom z zaboji in zavoji, pregledali so vse po vrsti, ali našega voza z zaboji ni bilo od nikoder. Cel ljubi dan smo ubogi, milovanja vredni izseljenci stali in čakali na žgocem solncu. Nekateri se vé da so se razšli po obližnjih gostilnah, da se oteščajo, ali bil je ondi tak vik in krik, do količkaj spodoben človek ni mogel notri prebiti. Ob dveh popoldne prišel je francosk colni uradnik. Jako sočutno me je pogledal, ter poprosil po francoski, naj grem v colno hišo k njegovi ženi, da se malo pokrepim z jedjo in pijačo. Surovo ljudstvo je jelo potem s pr-stom kazati za menoj in se posmehovati. Tudi gospá, v čegar osobito varstvo sta me oča in mati izročila, tudi ona ni mogla zakriti nejevolje in nevošljivosti, ker sem jaz bila odlikovana, a ne Kristina njena.

Slednjič smo se pripeljali v Strasburg, kjer smo se malo spcčili. Za večera smo se zopet odpeljali in vozili se vso drago noč. Zjutraj zgodaj smo se pripeljali v Pariz. Porinili so nas v veliko, ali nikakor spodobno gostilno, v kateri smo prebili celi dan. Ravnali so z nami brezozirno in zaničljivo, kakor ravnajo menda sploh z vsakim izseljencem. Še vode nismo mogli dobiti, da-si smo bili na vso moč žejni. Povedali so nam, da steklenica vode stane pol franka, in za krožnik slabe juhe plačala sem en frank.

Celi ljubi dan je šel dež, kakor da iz škafa lije, in naredilo se je toliko in takega blata, kakor po naših vaséh. Ko se je začelo mračiti, morali smo peš iti na kolodvor. Nikdar ne pozabim zaničljivih pogledov, s katerimi so nas bodli, in grdih priimkov, s katerimi so nas obkladali. Vozili smo se vso drago noč, in zjutraj ob petih smo dospeli v Havre. Izseljenci smo stopili v vrsto, in videti je bilo, da so nas uže pričakovali, pristopili so namreč neki ljudje in nas razdelili v več gruč. Vsak je moral v tisto gručo, v katero so ga porinili. Jaz sem šla z gručo, ki jo je vodil popolnoma preprost človek. (Dalje prih.)

Govor poslanca Ferjančiča v državnem zboru dné 25. maja.

(Dalje.)

Vendar so pa vse te določbe na stališči — katero je bilo takrat morda opravičeno — da se sme slovenščina v uradu le toliko rabiti, kolikor to okoliščine dopuščajo. Jaz pa mislim, da bi visoka vlada to stališče uže danes prav lahko popustila in bi ga morala popustita. Popolnoma sem prepričan, da je slovenščina med našimi sodniki bolj razširjena, kakor je to videti. Da, še več! Prepričan sem tudi, da, ko bi visoka vlada slovenščino pri sodnji imperativno zahtevala, bi ne zadelo na nikake težave, da jo je morda prezgodaj za-

htevala. — Povem Vam, da je slovenščina med sodnijskimi uradniki bolj razširjena, kakor si to mislimo, le ne čuti se ne. Marsikateri uradnik bi rad slovenski uradoval, pa noče, ker se boji zamere pri svojih predstojnikih. Zopet drugi uradniki, ki se sedaj še upirajo slovenskemu uradovanju, učé se pa lepo po tihem slovenščine. Iz lastne skušnje Vam lahko povem, da sem našel navadno slovenščino med uradniki ondi, kjer sem se je najmanj nadjal. Taki uradniki se se ve da upirajo slovenskemu uradovanju, ker bi bilo to v nasprotje z vso njihovo preteklostjo.

Trdi se — da Vam navedem vzglede iz sodnijskega življenja, ki sem jih sam doživel — vodja zemljiščnih knjig, ki je bil svoje dni nárednik (Feldwebel) ali pa stražmešter (Wachtmeister), ne zná slovenski, in zarad tega ni mogoče zemljeknjižnih prošenj slovenski reševati in slovenski uradovati. Da, še več se čuje tukaj. Perovodja, diurnist, ki ima 25 do 30 gl. na mesec plače — pravijo — ne zná slovenski pisati, zato pač tudi ni mogoče, slovenski vknjiževati. Nikdo pa se ne potrudi, da bi se preskrbel slovenščine zmožnega diurnista. (Čujte! na desni.) Iz tega se razvidi, da se slovensko uradovanje dostikrat razbije na uradnikih, ki so iz vojaščine prestopili in pa na diurnistih.

Dovolite mi opomniti še nekaj družega, kar slovensko uradovanje silno ovira. Imenovanje avskultantov mislim, kakor je isto sedaj običajno. Deželna nádsodnija v Pragi avskultante v tistem redu imenuje, kakor so vstopili v sodnijsko službo. Ne dá se tajiti, da je to načelo res dobro. Vendar pa se je treba ozirati pri umeščevanju na nižja sodnijska mesta tudi še na druge lastnosti, vsled katerih so prosilci še le kos zahtevam, katere se jim stavijo.

Na Štajarskem na pr. bi se dalo kaj lahko določiti, koliko avskultantov v štajarskem statusu mora biti zmožnih slovenščine. To je vprašanje, ki se ravna vedno po dejanski potrebi. Kako se ta potreba izračuni, je pač jedno. Če bi jo hoteli preračuniti na podlagi prebivalstva, imeli bi sledeče razmerje: 700.000 Nemcev nasproti 400.000 Slovencev, toraj razmerje 7:4. Med najsterimi avskultanti morali bi biti štirji popolnoma zmožni slovenščine. Tega pa na Štajarskem ne najdete. Skušnja in status učita, da, če hoče visoka vlada službo adjunktovo na slovenskem Štajarji namestiti, mora seči jako daleč nazaj po dotičnega uradnika, kajti komaj petnajstega ali dvajsetega dobí, da je sposoben za to. Zakaj mora tako daleč nazaj segati? Zato, ker vseh devetnajst njegovih prednikov ne zná slovenski. (Čujte! na desni.)

Vendar pa vseh predstoječih devetnajst dobiva adjutum, če tudi jih v deželi ni toliko treba za dejansko potrebo, ker znajo samo nemški. Vsled tega dobivajo praktikantje, ki ob enem tudi slovenski znajo, jako pozno avskultantske službe in še pozneje adjutum, če tudi prej adjunkti postanejo, kakor pa drugi, ki niso slovenščine zmožni. Vendar pa morajo čakati po dve ali tri leta, preden dobé adjutum. Ker so večinoma sinovi kmečkih hiš, vendar se ne more od njih zahtevati, da

bi po dokončanih šestnajstletnih študijah državi še dve ali tri leta zastoj služili.

Jaz mislim, ko bi se pri imenovanji avskultantov oziralo bolj na znanje jezikov, odpravili bi se ti nedostatki sami po sebi.

Vsled tega in zarad tega usojam si predlagati resolucijo, za katero prosim sedaj podpore, pozneje pa, da se sprejme.

Toliko sem hotel govoriti v obče.

Kako pa je pri nas z jezikom in ravnopravnostjo po uradih? Kako je pri političnih in finančnih uradih, o tem ne bom govoril, kakor sem to uže v začetku omenil, če tudi me jako mika povedati, kako da rešuje neka politična oblastnija mojega volilnega okraja prošnje društev za slovensko dopisovanje — z žandarji, katere jim na glavo pošilja. (Čujte, čujte! na desni.) Kakor sem uže rekel, držati se hočem edino le pravosodja, kjer tudi ne bom muh lovil, kakor je to delal eden gospodov predgovornikov z levece, pritoževaje se, da je neka okr. sodnija na Českem na rzsodbo pritisnila le samo česki pečat. Gospôda moja! Za nemški pečat se še ne zmemimo toliko, kajti nihče ne dvomi o takih pismih, od kod da izvirajo, da bi se moral še le iz pečata prepričati, ali so istinita ali ne. Saj povsod poznamo beriča, ki nam jih prinaša. Pač pa hočem govoriti o razmerah, iz katerih bote razvideli, kako da se pri nas za vrata v kot potiskajo elementarni pojmi o pravu in postavnosti (čujte, čujte! na desni), posebno pa, če si predočujemo besede, ki jih je nedavno v gosposki zbornici govoril ekscelenca vitez Schmerling, ki je predsednik najvišjega sodnega dvora.

Le oglejte si kateri paragraf koli, po katerih namreč si pravica razsoja, na pr. §. 13 sodnega reda, ki dopušča deželni jezik pri pravdi; ali še ozrita na §. 4 določbe dotikajoče se obravnáv izvanpravdnih, ki govóri o jezikih pri sodnji običajnih, ali pa vzemite konečno v roke §. 163 kazenskega reda, kjer je tudi govorjenje o določitvi jezika pri sodnijski obravnávi, povsod bote našli, da so bila slovenščini uže zdavnej duri v sodne dvorane odprta, tako pred 100 leti in še poprej, kakor tudi pozneje vsled cesarskega patenta z dné 9. avgusta 1854, in vsled §. 163. kazenskega reda, ki se je leta 1873 podaljšal.

Če se kak jezik v deželi govóri v nepreslednih velikih takozvanih skupaj se držečih skupinah, je tak jezik menda vendar deželni jezik. In to je slovenščina po vseh Vam znanih pokrajinah. Če patent z dné 9. avgusta 1854 izrečno za izvanpravdno razpravo določa, da naj se dotična uloga napravi v domačem jeziku, razteza se vendar ta določba tudi na slovenščino, in če §. 163 kazenskega reda pravi, da se sme kaka priča ali kak obdolženec, ki ni zmožen sodnijskega jezika, le tedaj zaslišati brez tolmača, če sta sodnik in zapisnikar zmožna njegovega jezika, ne ume se pod sodnijskim jezikom le sama nemščina, temveč na vsak način tudi slovenščina in se morajo prav tako s Slovenci spisavati slovenski zapisniki, kakor se spisavajo z Nemci nemški, kajti slo-

venščina je prav tako veljaven sodnijski jezik, kakor nemščina, po naših krajih pa še znatno bolj!

Napačna je trditev, da bi bilo le to sodnijski jezik, kar stoji črnega na belem in tudi ne tisto, kar govori sodnik s strankami. Vsem slovanskim jezikom skušal se je značaj sodnijskega jezika vtajiti; sicer bi res ne bilo treba poljščini in češčini tega značaja s posebnimi določbami pripoznavati in bi tudi ne bilo potreba posebne postave, katera proglašča hrvaščino na Dalmatinskem za sodnijski jezik.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Dobrova 9. avgusta. (*Šolsko in drugo*) V tukajšnji šolski občini bilo je pretečenega šolskega leta 273 za vsakdanjo šolo zadosta starih otrok; od teh bilo je radi bolehavosti in nezadostnega telesno-duševnega razvoja 36 otrok obiskovanja šole za eno leto oproščenih. Domača šola štela je 231 vsakdanjih in 43 ponavljavnih učencev in učenk; 6 vsakdanjcev iz tukajšnje šolske občine hodilo je v šolo v drugih krajih.

Teoretično-praktičnega sadjarskega poduka vdeleževalo se je redno 66 dečkov iz II. razreda in ponavljavnice, a samo praktičnega pa od časa do časa tudi še 26 odraščanih strank. Ta poduk obrodil je za prvi začetek tukaj prav povoljni sad.

Šolsko leto dokončali smo tukaj dné 28. p. m. kolikor možno slovesno in spodbudno s sv. mašo z blagoslovom, prvim sv. obhajilom za otroke, zahvalno pesmijo, javno preskušnjo in delitvijo daril odličnim otrokom v obeh razredih.

Tega dné zbralo se je zjutraj ob pol 6. uri nad 200 učencev in učenk v šolskih sobah, od kodar so se par minut pred 6. uro za šolsko zastavo paroma podali v domačo farno cerkev, kjer so mali povabljenčki pri krstnem kamnu z vrlim gospodom katehetom našim, Jos. Laznikom, krstno obljubo na glas obnovili ter se potem s prižganimi svečami podali na jim odločeni prostor pred velikim altarjem. Na to sledila je sv. maša z blagoslovom. Med sv. opravilom razlagal je blagi gospod katehet v jedrnatem ogovoru malim povabljenčkom kaj ginljivo zadnjo večerjo Izveličarjevo. Ves govor segal je ne le mladini, nego tudi odraščanim, ki so se svetega opravila mnogoštevilno vdeležili, globoko v srcé; smelo trdim, da pri tem nijedno oko ginjenja suho ostalo ni. Po dokončanem govoru darovali so otroci sveče; po mašnikovem zavživanji bili so pa obhajani. Kot sklep cerkvenemu opravilu zapela se je še zahvaljena pesem.

Obhajanjkom preskrbeli so naš za šolo zeló vneti gospod župnik Jernej Babnik v farovžu primeren zajutrek; a gospod katehet obdaroval jih je z knjižico „Angelček“ in s spominki na prvo sv. obhajilo.

Okolu pol 8. ure potem pričela se je čitna preskušnja v I. razredu trajajoča dobro uro; šest odličnih otrok bilo je tu obdarovanih, devet pa pohvaljenih. Ko so se jim pisanke in šolska naznanila razdelila, šli so prec na svoj dom.

Od pol 9. ure naprej nadaljevala se je preskušnja v II. razredu trajajoča z vsem skupaj cele tri ure. Vspeh bil je na vse strani povoljen in poslušalcem všeč. Tu bilo je 15 odličnih in 19 pohvaljenih otrok. Odlični otroci v obeh razredih dobili so krasno, a pohvaljenci v II. razredu pa navadno vezane knjižice: „Očenaš in deset božjih zapovedi“, „Molitvenik“, „Slovenski vrtnar“, „Izidor pobožni kmet“, „Nedolžnost preganjana in poveličana“ in „Genovefa“ za darila.

Darila preskrbeli so sledeči dobrotniki in ljubitelji šolske mladine: Polnoslovljeni gosp. dr. Josip Poklukar dal je 5 gold., v. č. gosp. župnik Jernej Babnik in gospodje: Josip Zorc. Anton Rotar in Ivan Glavič, posestniki, dali so vsak po 3 gld.; g. Alojzij Adamič, trgovec, in Mežnarjeva mati darovala sta vsak po 1 gold. Vsi skupaj zložili so toraj celih 19 gold. a. v. Vrli knjigovez gosp. Ivan Bonač navrgel bil je štiri krasno vezane „Molitvenike“ brezplačno. Še enega dobrotnika in posebnega prijatelja tukajšnje šole mi je omeniti in ta je naš blagi g. katehet Josip Laznik, ki je tudi letos za celo leto šoli kot inventar naročil „Vrteca“ iz lastnega žepa.

Vsem tem vrlim in blagomilim dobrotnikom tukaj v svojem in obdarovancev imenu izrekam gorečo, presrčno in iskreno zahvalo ter jim kličem iz dna srca: Bog plačaj in povrni tisočkrat! Ob enem prosim pa tudi prav uljudno, da i v prihodnje svojo naklonjenost šoli ohranite in s svojimi blagimi dejanji napredek šole pospeševati izvolite. Bodite prepričani, da, kar za prospeh šole storite, ni zavrženo, nego obrodilo bode obilo koristnega sadu mladini v korist, vam samim pa v ponos, v čast in slavo.

Vsa darila stala so z vsem skupaj 15 gold. 35 kr., toraj ostane še 3 gold. 65 kr., kateri znesek porabil bode se v prihodnjem šolskem letu za nakup šolskega blaga revnejšim učencem.

Ob enem mi je sveta dolžnost, se vrlemu knjigovezu g. Ivanu Bonaču, kateri nam je 42 knjižic za premije po nezaslišano nizki ceni kaj krasno povezal, javno zahvaliti. Kdor hoče gledé vezanja knjig natančne, izvrstne in pa tudi najceneje postrežbe, naj se le kar do gosp. Bonača obrne, in žal mu ne oode.

Še posebno ja priporočam gosp. Bonača vsem krajnim šolskim svetom in šolskim voditeljstvom ter okrajnim učiteljskim knjižnicam za vezanje bukvarničnih knjig ter vezanje knjižic za premije ob koncu šolskega leta. Kar bi se pri marsikom drugemu moralo za drage denarje dolgo časa pričakovati, preskrbi g. Bonač točno in brzo ter lično in tudi najceneje.

Letina se je do sedaj tukaj prav dobro obnašala; seno in ozima žita opravilo se je ob najlepšem vremenu pod streho. Mlatva ozimine gre h koncu; žito dobro plenja. Suša začela je uže precej zeló pritiskati (osebno po brežinah). Turšica, proso, fižol in drugi pridelki kaj lepo kažejo in obetajo obilnega pridelka, ako Bog kake posebne nesreče ne pošlje čez-nje.

Zdravje je, hvala Bogu, prav povoljno. Bog daj, da nam nebo skoraj zemljo z dobrodejnim dežjem napoji!

M. Rant.

skušeni kmetovalci celo med jara žita deteljo sejati, prahe popolno opustiti in je s semeni krmilnih rastlin obsevati, živino med poletjem lepo doma v hlevu krmiti, pašnike naše v dva glavna dela razdeliti: prvega s travami za seno obsejati, drugega pa v to odločiti, da bi se na njem le mlada živina: teleta, žrebeta i. dr. od časa do časa pasla. Da, le tega mi je bilo še treba, da bi moral slednji dan po dvakrat živini svežo krmo na dom dovažati. Od kar svet pamti, bilo je pri nas vse tako lepo po stari navadi in v redu. Živina si je od pomladi pa do pozne jeseni sama po prahah in pašnikih živeža iskala; sedaj naj bi se pa kar naenkrat vse prekopičnilo in stari red zginil! Živina naša naj bi bila lepo doma v hlevih, a mi bi ji pa morali sami dan za dnevom jasli z krmo polniti in pri tem še veliko trpeti ta čas, ko bi žival prav lepo po gosposko lenobo pasla.

Ker nameravate to neumno in bedasto novotarijo celó na dnevni red prve seje občinskega odbora spraviti, povem ti, dragi Ivan moj, da ne jaz in tudi nobeden somišljenikov mojih za-njo glasovali ne bomo; pač pa bomo za to skrbeli, da se pri nas za enkrat in za vselej popolno pokoplje.

Vedi, dragi Ivan moj, da si pri zadnjih volitvah zlezal v občinski odbor, imaš se edino le meni in mojim somišljenikom zahvaliti; ali, kakor te imam tudi rad, ako za nebodi jih treba novotarije proti nam glasuješ, skrbeli bomo za to, da od prvih občinskih volitev naprej nikdar več v občinskem odboru prostora imel ne bodeš.

Ivan mirno poslušaj ravno navedene lamentacije svojega soseda Franceta ter mu slednjič prijazno segne v besedo: Ljubi sosed moj! Imam te za prav pametnega moža; a opozorim te le na to in vprašam te, zakaj nek bi tudi mi enkrat tega poskušati ne pričeli, kar nam je gospod popotni učitelj kmetijski tako toplo priporočal? Pri njegovem predavanji si sam slišal, kako gladko mu je tekel izvrstni govor njegov, ter se prepričal, da mu srce gorko bije za nas kmete in boljši napredek kmetijstva sploh. Ako bi bil on za nas le z jezikom, ne pa s srcem vnet, ostal bi bil njegov govor le mrzel in brez pomena. Mene, povem ti naravnost, je njegov govor za prekornostno stvar kar vnel, navdušil in očaral. Tako je in ne drugače. Detelja daje za živino kaj izvrstno krmo; zemljišča nek tako ne izpije, kot ja druge poljske rastline, plevel popolno uduši in zatara. Ravno taka je tudi z dosedanjimi navadnimi prahami; so brez pomena in nam na veliko škodo; ako jih pa s semenom krmskih rastlin obsejemo, dajale nam bodo obilnega in gotovega dobička. Ako se samo tega poprimemo, storili smo uže velik korak k boljšemu napredku. Pridelovali bomo več dobre in tečne krme; živino svojo zamogli bomo potem brez skrbi tudi poleti v hlevih pošteno krmiti; dobivali bomo od Lje še enkrat toliko in boljšega gnoja, nego smo do sedaj; tudi drugi vžitek njen nam se bode zboljšal in gmotni dohodek, smelo trdim, podvojil. Ali ni to mikavno? Gotovo! Ona polovica pašnikov, katera bi se v travnike in senožeti spremenila, dajala bi vsakemu vdeležencu svoj del sená. Ker je

zemlja in njena lega zeló ugodna, moreš tam na leto dva- do trikrat kositi ter svojih 8 do 10 voz dobrega sena pridelati. (Dalje prih.)

Govor poslanca Ferjančiča

v državnem zboru dne 25. maja.

(Dalje.)

Če bi bil tudi postavodajalec hotel tako postopati in slovanskim jezikom ta značaj zanikavati, bi pač mesto „deželnega jezika“ ali „kakega drugzega pri sodnji navadnega jezika“ kot sodnijski jezik, raje postavil izraz kar naravnost „nemški jezik“.

Ker pa tega ni storil, mislim, da je prav in pošteno, ako so vsi deželni jeziki po celi Avstriji vsak v svojem okraji ob enem tudi sodnijski jeziki. Da to opravičenost slovenskega jezika dokažemo, nam niti člana XIX. temeljnih postav ni treba na pomoč klicati. Tudi pred saboj imam uže jako staro postavo, katera določuje administrativno upravo, oziroma postopanje, in ta postava dala se je tudi v slovenščini na svitlo.

Opomina vredno je, da je to postavo cesar Jožef podpisal. (Čujte! čujte! na desni.) Izdala se je ravno štiri mesece po splošnem sodnijskem redu dne 1. septembra 1781. Da jo je cesar Jožef podpisal, to priporočam prav posebni pazljivosti gospodom tovarišem iz Korotana, kolikor jih je ob enem deželnih poslancev, ki so člani postavodajalnega deželnega faktorja. Priporočam jim jo še prav posebno zarad tega, ker se ti gospodje še dandanes repenčijo, da bi se deželni zakonik koroške dežele za koroške Slovence slovenski izdajal. (Čujte! čujte! na desni. — Poslanec Ghon: Občine same ga niso marale! — Klici na desni: Ktere? — Poslanec Ghon: Koroške slovenske občine! — Posl. dr. Trojan: Naj bodo toraj poslanci bolj pametni, kakor pa so občine! Ali je to postavodajalstvo? Ali je to deželni zbor?)

Kakor je odprl splošni sodni red pri sodnijski gosposki slovenščini duri, prav tako odklenil jih je ta odlok pri administrativni oblasti. Toda kljubu tej stari pravici, ki jo je slovenščina uže pred več nego sto leti uživala pri sodnji in administrativni gosposki, upirajo se ji še dandanes po uradih na vso moč. Ni še dolgo, ko je na Kranjskem, toraj v deželi, kjer se Slovencem mleko in med cedi, doletela slovenske vloge le milost, da so bile sprejete. Rešene so bile nemški. Na veliko žalost čital sem v javnih listih, da so v novomeškem okrožnem področji v najnovjšem času zopet jeli slovenske vloge nemški reševati. (Čujte! čujte! na desni.) Take pritožbe bral sem nedavno v nekem javnem listu. Nedavno poklicali so z Dolenjskega nekaj višjih sodnikov in prav zdi se mi, kakor bi bilo slovensko uradovanje slonelo na plečih tistih gospodov, kajti komaj so le ti Dolenjski hrbet obrnili, uže sili ondi nemško uradovanje zopet v klasje. (Čujte! čujte! na desni.)

Prav hudo se branijo uradi slovenskih vlog po vseh drugih krajih, kjer Slovenci prebivajo. In če se uže sprejmó, pusté jih potem ležati, s čemur hočejo namreč

stranki dokazati, da bi bilo bolje za njo, če bi bila svojo prošnjo vložila nemški ali laški spisano.

Da bi se pa pri sodnijah ustne slovenske prošnje tudi slovenski v zapisnik sprejele, prigodí se celó na Kranjskem prav redko. Jako obžalovanja vreden je nedostatek, da se celó izjave prič ne zapišejo tako, kakor so se napravile, namreč — slovenski. Nezaslišano pa je, da se prisega zahteva od ljudi v tujem nerazumljivem jim jeziku. (Čujte! čujte! na desni.)

Dovoliti mi, da izmed obilnih vzgledov, ki so mi na razpolaganje, navedem le enega, da ž njim dokažem, kar sem govoril. V Korminu na Primorskem zgodilo se je leta 1885., da je bila le slovenščine zmožna stranka prisiljena laško priseči. Med prisego jeli so se navzoči na vse grlo smejati; priča, nevesč laščini, je neko v prisegi pravilno besedo po svoje izrekla, ker je ni razumela, in smeh je bil gotov. Kako se to strinja s slovesnostjo trenutka, prosim, naj si gospodje le sami preočejujo. Sicer se je pa ta nedostatnost v zvezi z nekaterimi drugimi ondi nahajajočimi naznanila pravosodnemu ministerstvu v peticiji ondašnjega slovenskega društva dne 18. avgusta 1886.

Na Koroškem Slovenci še dandanes le nemški prisegajo, če prav ne umejo nemščine. (Čujte, čujte! na desni.) Tistim, ki prisegajo, pové se samo, za kaj da se gre, pa je dobro. Kdo jim to pové, usojam si Vam nekoliko bolj natančno pozneje razložiti. Državna pravdnitstva v Celji, Ljubljani in Novem mestu imajo nalog, tožbo v onem jeziku sestaviti in vložiti, v katerem se je obdolženec zagovarjal. Samo po sebi se razume, da bi morala tak ukaz ali nalog dobiti tudi vsa druga po Slovenskem bivajoča državna pravdnitstva. Toda še od treh ne more se Celjsko pri najboljši volji posluževati slovenščine pri sestavi zatožbe, če tudi je popolnoma zmožno za to, ker je preiskovalni sodnik zapisnik nemški spisal. Vsak sodni adjunkt uže toraj lahko onemogoči ta ministerijalni ukaz, dotikajoč se sostave slovenskih tožbâ pri državnih pravdnitstvih. Da ob takih okoliščinah obdolženec prav nič ne razume zatožbe, da ne razume obravnave in govorov ter zagovorov, da mora konečno biti zadovoljen z rabsodbo v nerazumljivem mu tujem jeziku, in da bi bilo konečno pač vse eno, ako bi bil mesto njega sedel kak slamnat mož na zatožni klopi (da, da, tako je! na desni); vse to je zadosti znano in mi pač ni treba nadrobneje razkladati.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Sveč 21. avg. (Namesto telegrama.) Monsignor Einspielerjeva slavnost vršila se je vkljub silno neprijaznega vremena sijajno. Prelepa Rožna dolina ni javaljne kaj enacega še videla ne doživela. Vkljub protečega dežja opravljal se je cerkveni obred na prostem. Kje bi se tudi v mali cerkvici dobil prostor za tolike nebrojne množice zbranega ljudstva, — saj ga bi bilo celó za odlične častilce slavljenega gospoda monsignora pre-

malo. V častnem sprevodu neslo se je presv. Rešnje Telo od cerkve memo rojstne hiše preč. gosp. jubilanta v šotor, kjer se je imela opravljati sv. maša. Belo oblečenih družic ni bilo za prešteti, ki so šle tikoma pred duhovstvom. Zadej sledili so nekateri izmed odličnih gostov, národa pa brez števila. Ko je dospel sprevod do šotora, stopil je najprej sorodnik prečastnega gosp. monsignora, frančiškan g. o. Oton Einspieler, na priredjeno prižnico ter z vneto besedo razlagal neštevilnim vdeleževalcem pomen slavnosti in dneva. Govoru sledila je slovesna sv. maša. Prečastni gosp. monsignor zlatomašnik opravljali so, bi rekli, sv. obred z mladeniško gibčnostjo; njihovi krepki glas nikakor ni svedočil o zlatomašniški visoki starosti, marveč o letih najkrepkejše dobe človeškega življenja. Pevski zbor ljubljanske čitalnice skazal se je med sv. obredom vnovič kot mojster v svoji stroki, in izvrševal je svoj častni posel izvrstno. Po skončanem duhovskem opravilu spregovoril je prečastni gosp. monsignor še sam spred altarja zbranemu občinstvu in gg. častilcem ginljive besede, in skončal z besedami, katere je pokladal ne dolgo pred svojo smrtjo gg. duhovnikom na srce neumrljivi knezoškof Slomšek, naj skrbijo, da se med našim narodom ohrani sv. vera in domoljubje. Strel med vsem duhovnim opravilom odmeval je raz bližnjega griča gromovito. Konečni govor do zbranega občinstva imel je gosp. profesor pl. Kleinmayer. Ko je bilo vse to skončano, pospremila je godba zbrane častilce in goste prečastnega g. zlatomašnika v gostilno k Žavniku, kjer je bil slavnostni banket. Navdušenje, čestitanja (120 telegramov), napitnice, govori niso za prešteti; prečastni g. monsignor zlatomašnik videti je bil med nami čisto pomlajen, in kako ne, ko je videl krog sebe zastopnike iz domačije, in vseh slovenskih pokrajin, celó iz Hrvatske in Česke; vsi so slavili dolgoletno neumorno delovanje njegovo. Še le bližajoči se večer nagnil je goste, raziti se zopet, a vsak nesel je gotovo v srcu s saboj neizbrisljivi spomin na slavnost neumrljivega preč. gospoda monsignora in zlatomašnika Andreja Einspielerja, ki naj živi mnogaja leta, slovenskemu narodu pa naj Bog obudi mnogo mnogo taci naslednikov. Živijo monsignor zlatomašnik Andrej Einspieler! Živijo rodoljubje slovensko! J. L.

Z brkinskih hribov Vatovske kaplanije 12. avg. — Žalostno je taval te dni naš kmet po svojem polju, vidoč, da mu bode neznošljiva suša skoraj da ves pridelek vničila. Misliti si more vsakteri, kako to našega kmeta skrbi, ko ga zraven še druge reve in nadloge tarejo, dasi ne vé, kako pomagati, ko ima polno davkov in družih vsakdanjih potreb čez glavo, ter mu neusmiljena suša pobere živež; kako mu bode skrbeti za vsakdanji potrebni živež, in od kje in od kodi se bode dobival. Molil je naš kmet te dni, prosil Boga pomoči, da bi nam dal toliko potrebnega dežja; tudi so bile skoraj pri vsaki cerkvici pobožne molitve s procesijami po polju na okrog. Bog se nas je usmilil ter nam je dal rositi na žejno razpaljeno zemljo nekoliko kapljic rahlega dežja, tako da se nam je zrak očistil pa zemljica nekoliko napojila. Precej po tem dežju jela je pihati „botra burja“, ter nam

Ravno ta sadna drevesa morda tvojemu staremu očetu prav nobenega dobička donášala niso; a bil je vneti naprednjak in je skrbel za naslednike svoje, izmed katerih eden si tudi ti. In, če je bil tvoj stari oče zaveden in napreden kmetovalec-sadjerec, se bodeš li ti po malomarnosti in vnemarnem nazadnjaštvu svojem dal in pustil od njega sramotiti se? Ni mogoče! Pomikaj se tudi ti v dobrem in koristnem s časom naprej, da si tako stalni spominek hvaležnosti naslednikov svojih zagotoviš. Vedi, da dandanašnji mora si vsak pravi in zavedni kmetovalec veljavnega ponosa in časti v tem iskati, da v svojem poslu s časom vred napreduje in za drugimi zavednimi sososeščani ne zaostaja. Kako sodbo bodo enkrat o tebi sklepali nasledniki tvoji, ako pri svojih slabih in priprostih nazorih trdovraten ostaneš? Ti li na tem res prav nič ležeče ni?

France je uže ves nestrpen ter se Ivanu tako-le odreže: Pojdi se s tvojim neumnim govoričenjem solit! Kakošen dobiček bi imela ti in jaz, ali pa tudi kdo drug od drevja ob potih in cestah? Sadja bi se od tega drevja še toliko ne dobilo ne, da bi ga mogli pokusiti, kakošnega okusa je; za prodaj bi ga pa prav čisto nič ne ostalo, ker bi drugi vse sproti pokradli. Rečem ti še enkrat, da, če se tudi deželni popotni učitelj kmetijski in naš domači šolski učitelj na glavo postavita, njijina nameravana bedarija se pri nas nikoli vresničila ne bode. Domači učitelj pa najbolje stori, da šolske otroke tisto mrvo čitanja in pisanja podučuje, kar mu je ravno glavni namen, brez katerega more se pa tudi vsejedno dobro kmetovati in gospodariti; moj stari oče ni znal ne enega, ne družega, vendar bil je, kakor si rekel, napredni kmetovalec. V naše kmetijske zadeve naj se pa učitelj nikar ne vtika; ga prav čisto nič ne brigajo. Za-se bomo uže sami skrbeli.

Ivan: Sosed dragi moj! Jeza te je uže tako prevzela, da več sam ne veš, kaj govoriš. Ne zamerim ti ne, ker sem prepričan, da stvari pravega pomena ne umeš. Naš učitelj pripravljen je, vsako pomlad s pomočjo šolskih dečkov vsaj po 1000 sadnih divjakov nam požlahtniti. In — če mi vsaka tri leta le po eno samo poljsko ali drugo javno pot ob obeh stranéh ž njimi nasadimo, imamo v 10 letih vsaj par tisoč rodovitnih sadnih dreves. Sadje dalo bi se vsako leto v zakup. Zakupnik bode pa uže sam za to skrbel, da mu je ne pokradejo drugi nepoklicani ljudje.

S zakupnino, katera bi se za sadje prejemala, poplačevati nam bi bilo mogoče od časa do časa vse one stroške, katere poravnati ima sedaj splošna občinska blagajnica za izdrževanje in poprave farne cerkve, domače šole, občinskih potov, poljskih čuvajev, občinskega davka itd. Da te stroške pokrívamo, moramo pri sedanjih razmerah in okoliščinah precej globoko v lastne žepse segati. Le pomisli, da v enake namene samo ti leto k letu po 15 in več goldinarjev plačuješ. Ko bi se pa enkrat sadno drevje ob javnih potih in cestah pošteno vrastlo in roditi pričelo, bi vsi ti sedaj navadni stroški iz lastnih žepov naših kmalo popolno zginili, ker bi se vsa navedena plačevanja poravnala z denarom,

za sadje prejetem. Vsak občinec imel bi od tega gotovo gmotno korist. Korist ta razširila bi se pa tudi na naše in naših otrok otroke, toraj na pozne naslednike naše. Koliko dobrega in blagega, koliko koristnega uže samo to!

France ostane pri vsem tem nepoboljšljiv in trdovraten trmež; ne dá si nič dopovedati in le svojo staro pesem žene naprej. Nekako nevoljen poslovi se od svojega soseda Ivana in celo pot do doma pregodrnja. Pri vsem tem pa vendar-le težko pričakuje prve prihodnje seje občinskega odbora, pri kateri ima se po njegovih mislih nepotrebna kmetijska novotarija na dnevni red spraviti, pretresati ter do odločilnega sklepa dovesti.

Čas med tem vporaži v to, da okolo svojih somišljenikov neutrudljivo mešetari, stare kmetijske navade v zvezde kuje, po novih naprednih preosnovah pa neusmiljeno udriha. S tem je svoje somišljenike še bolj tesno združil ter je proti dobri stvari s združenimi močmi na boj pripravil.

Gotove zmage zvesti si, baha in košati se prav po pavje. Naprednjak Ivan imel je med tem časom marsikako grenko in trpko prenesti. Pa, kdor pred svatbo vriska, navadno po svatbi joče. Taka bila je tudi za Franceta in njegovo gardo v Lepemdolu ob tej priliki. Da vrli Ivan med tem rok križem držal ni, ume se samo ob sebi. Deloval je za koristno stvar lepo mirno, a z najboljšim vspehom. (Dalje prih.)

Govor poslanca Ferjančiča v državnem zboru dne 25. maja.

(Dalje.)

In glejte, gospôda moja, zastop celjske mestne skupine povrnil se je v to zbornico oborožen s peticijo celjskega nemškega društva, v kateri se zahteva, da naj se takoj odpravi ministrov ukaz, po katerem se pripoznava zmožnost za porotnika ob sicer drugi sposobnosti tudi takim Slovencem, ki znajo samo nemški. Ta ukaz naj bi se toraj odpravil na željo Nemcev, katerih je v Mariboru in po nekaterih drugih mestih 40.000 vsega skupaj nasproti desetkrat večjemu številu 400.000 Slovencev. Nadjam se, da bo peticijski odsek zahtevanje zavrnil, kakor se mu spodobi.

Peticija pravi, da, če prav porotniki samo jednega dela obravnave ne razumejo (kateri namreč nemški ne znajo), vendar se ni nadjati, da bi mogli prav razsoditi. Res je tako! Če je pa tako, bi pa človek vendar poprej pričakoval na podlagi navedenega razmerja v prebivalstvu, da se bo napravila peticija, po kateri naj se tisti ljudje ne pripuščajo za porotnike, ki so samo nemškega jezika zmožni. (Prav res! na desni.) To bi pa najprej zadelo gospoda, ki se je pri budgetni debati prvi oglasil — zadelo bi pred vsem gospoda poslanca Carnerija — ne morem se ogniti, da bi tega ne omenjal, ker nam je prav ta gospod očital, da se skušamo okoristiti na škodo nemščine. Ta gospod bi toraj izmed celjskih porotnikov prvi odletel, ker prav nič slovenski ne zná. Nič več bi ne imel razsojati pri porotnih ob-

ravnava v Celji o poboju in umoru, ker bi ne vedel, kako se obdolženec zagovarja in ne, kaj so priče rekly, ter bi se moral edino le s tem zadovoljiti, kar bi naposled od gosp. prvomestnika zvedel, ki navadno jedro razprave še enkrat ponovi.

V tisti peticiji se tudi trdi, da dotični ministerski ukaz prav za prav ni družega, kakor sredstvo za agitacijo, ki ima namen, slovenske napore tudi v sodnijsko dvorano zanesti. (Smeh ne desni.)

Jaz nisem teh misli, da je dotični ukaz agitacijsko sredstvo, pač pa mislim, da je peticija tako sredstvo. (Tako je! na desnici.) Njen namen je, pri porotnih sodbah o tiskovnih pravih v Celji vzdržati in ohraniti politično strast. (Živahno pritrdjevanje na desnici.) Prav je, da se je ta peticija v celem obsegu pridejala stenografičnemu zapisniku (veselost na desnici), da bodo naši poslanci čitali lahko od besede do besede, kako je hotela stranka, ki se imenuje liberalno, izvajati v istini liberalne postave. (Pritrdjevanje na desnici.)

Ker sem se pri tej priliki dotaknil porotnih sodišč, naj mi bo dovoljeno, da o njih spregovorim nekoliko besed.

Slovenci smo hvaležni Nj. prevzvišenosti voditelju pravosodnega ministerstva, da je po zadnjih imenovanjih za deželno sodišče v Trstu in okrožno sodišče v Rovinji pripomogel, da pri teh sodiščih ne bode treba obravnavati s tolmači v navadnih sodbah, kedar sodijo sodniki iz poklica. Tolmači ostali pa bodo za porotna sodišča. V Celovci, Trstu, Gorici in Rovinji bodo slovenski obtoženci in slovenske priče, kakor doslej, tako še na dalje, imeli sodnike, katerih ne bodo umeli.

Umevno je pri takih razmerah, da je celó navdušenemu privržencu porotnih sodišč, če je Slovenec, težavno potegniti se za to svobodno pridobitev, ako vidi, da po njej trpi škodo njegovo ljudstvo na svojih narodnih pravicah. Naj tū še omenim samo na sebi malenkostnega pa važnega slučaja. Pri zadnjem porotnem zasedanju v Gorici se je prigodilo, da je predsednik porotnega sodišča — bil je to predsednik okrožnega sodišča sam, kateri, mimogredé rekoč, ne razume jezika večine prebivalstva svojega okrožja, in ga še manj govori ali piše — pri prečitani porotnikov Slovenca okaral, ker je svojo navzočnost po slovenski izjavil, namesto po italijanski ali nemški, in ga tako v pričo soporotnikov osobno žalil.

Če mora Slovenec prestajati tudi še osobno žaljenje, kedar prizná svojo narodnost, je naravno, da postaja porotniški posel za Slovenca tudi še nasproti soporotnikom in sodišču težaven.

Kakor s strankami, ravná se pri nas z občinami in občinskimi predstojniki. Tudi tū dovolite mi, da omenim samo eden slučaj, kateri se je razpravljajal po javnih listih.

Neka občina na Pohorju na Štajarskem je prosila dotično okrajno sodišče, da bi jej to dopisovalo slovenski in je utemeljila to prošnjo s tem, da občinski predstojnik nemški ne zná in da mora dolgo pot narediti, da si dá raztolmačiti nemški dopis. Sodišče je na to odgovorilo, da take želje občine za-nj ne morejo biti

merodajne. Ko na neki dopis sodišča občina ni hitro odgovorila, pritožilo se je sodišče na okrajno glavarstvo in to jo je obsodilo na 20 gold. kazni. (Čujte, čujte! na desni.) To je marljivost, kakor se ne nahaja na korist slovenskemu jeziku pri političnih gosposkah.

Pripoznavamo odkrito, da pravosodna uprava skrbi, da bi te in druge neprilike v pravosodji odpravila, in pozdravljam kot korak na boljše, da so nedavno izišle slovenske tiskovine za sodno postopanje. — Pristavim še prošnjo, da bi se justična uprava tudi potegnila za te tiskovine; — prišla bode na ono mržnjo gledé teh tiskovin, ki se nahaja korak za korakom sploh proti slovenskemu uradovanju. Ona bode celó na nekem mestu, od koder bi se bilo tega najmanj nadejati, našla neko obotavljanje proti noročenju teh tiskovin in njihovi porabi.

Ker je tudi na korist državnemu zakladu — državna tiskarna je s tiskovinami nekoliko stroškov imela — naj bode to še bolj visoki vladi v spodbudo, da si kaj prizadeva za tiskovine. Jaz bi rad še neko nedostatkost tukaj omenil, katera celó najbolj sposobne in voljne sodnike zadržuje v slovenskem uradovanju.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Kranjska gimnazija. Naučni minister Gautsch storil je to, kar se nam je po vsem nemogoče zdelo: odbil je celó ponudbo kranjskega mesta, prvi razred gimnazije v prihodnjem letu zdržati na lastne stroške. S tem videti je, da je minister Gautsch storil svoj zadnji korak zoper ta zavod, ki bode vsaj nekaj časa bržčas ostal nepopolen. S tem korakom razrušil je minister enostransko ono pogodbo, katero sta država in kranjsko mesto sklenila meseca septembra leta 1880. — Najmanj, kar s tega sledi, je pač, da je tudi kranjsko mesto oprošteno vseh dolžnosti gledé tega zavoda nasproti državi in tudi stroškov umiranja in pogreba nadopolnega zavoda bode kranjsko mesto težko voljno plačati.

Za stariše v prvi razred vpisanih otrok in druge prizadete kroge pa nastane še drugo pravno vprašanje: V obče imajo državljani pravico, da se vse javne zavode zadevajoče naredbe vršé v gotovem redu, v soglasji in z varčnostjo za državo in državljane.

Ta sploh opravičena zahteva mora gotovo prav enako veljati nasproti naredbam naučnega ministerstva. Oglejmo si jo toraj nekoliko od teh strani.

a) Gledé reda in soglasja te odredbe ministerstva z drugimi dobimo pravo podobo, ako se ozremo tudi na ono, kar se je godilo meseca junija in julija t. l. Po veljavnih ministerskih naredbah smejo se sprejemni izpiti za gimnazijo vršiti koncem šolskega leta, vsled enake ministerske naredbe ne smejo se redoma sprejemati učenci iz gorenjskih okrajev na ljubljansko gimnazijo, ampak morajo stopiti v kranjsko. Te naredbi vršile ste se tudi letos in — slednja celó strogo.

svojim sinovom. Od prvega do zadnjega pošilja je redno v domačo ljudsko šolo. Kakor hitro kedo to popolno dovrši in je zadosta star, pošlje ga precej še za dve leti v deželno kmetijsko šolo, da se tam v kmetijstvu dobro opili in izvežba. Prepričan je, da se v kmetijskih knjigah in časnikih obilo koristnega čita, ter da taka berila človeku še le potem kaj koristijo, ako se je preje dobro tudi dejansko v kmetijstvu izuril. V geslo postalo mu je: Sinovi moji! Učite se in napredujte; kdor s časom ne napreduje, ta zaostaja in slednjič gotovo popolno propade. Sinovi ga z veseljem poslušajo, s pridnostjo mu pa čast in veselje delajo.

Mili posestniki slovenski! Posnemajte tudi vi Lepodolčane, da se vam pravi blagostan na vse strani razvije in vam obilo koristnega sadu obrodi.

M. Rant.

Mnogovrstne novice.

* Trg za prašiče v Kôbanji poleg Pešta. Dne 30. avgusta t. l. bilo je na znano velikem Kobanjskem, svinjskem trgu na prodaj lepo število 100.584 prašičev potem ko se je ta dan odprodalo 471 glav, na novo dopeljalo na 1812 glav. — Cena prašičam je bila 43 do 44 krajcarjev kilo za stare teške prašiče, za mlade ložje pa 45—46½ kr. Pri težkih po odbitih 25 kil na drob in dalje odbitih 4% ostale teže.

Govor poslanca Ferjančiča

v državnem zboru dné 25. maja.

(Dalje.)

Če namreč slovenske rzsodbe kljubu tolikošnjim oviram vendar dojdejo do deželne nadsodnije, ta ko- nečno vendar-le nemški rzsodi in dá nemško rzsodbo nazaj na prvo instanco (okrajno sodnijo) rekoč, da naj se razglasi v obeh jezikih. Tu se bo pač vsakdo vprašal: čemu tudi nemški, ker je vendar znano, da so stranke edino s slovenskim odlokom ali rzsodbo tudi zadovoljne, kakor se je to že v prvi instanci pokazalo. Toda to nima tolikega pomena, kajti težava zadene le diurnista ki mora odlok prepisati.

Vse kaj družega pa je s slovensko prestavo tega odloka, kar sodnika zadene. Če pomislimo, da so razprave višjih instanc največkrat jako zavite in težavne je to vendar nepotrebno obteževanje sodnike na prvi instanci z delom.

Jako vnet mora biti človek, da se takega dela rad loti. Sčasoma se ga pa gotovo naveliča in v bodoče rzsodi nemški, da mu ni treba za slovensko rzsodbo še takorekoč kazni trpeti. (Prav res je tako! na desni.)

Če graška deželna nadsodnija morda ni zmožna — preiskavati ne maram — slovenski odločevati, naj prestavo preskrbé lastni organi in naj se potem taista zda kot izpis (Ausfertigung) v smislu § 211 sodne instrukcije, ki ga podpiše predsednik deželne nadsodnije in načelnik ekspedita. Taka prestava in izpis bila bi postavna, vsaka druga je nepostavna.

V dolžnost si štejem, tudi še eno reči o pravosodnih razmerah naše sosedne dežele Koroške, ki so za naše rojake tako čudne in žalostne, da jih moram tu omeniti, ko razpravljamo pravosodni etat.

Nedostatnosti, ki sem jih navajal iz drugih dežela so na Koroškem kar nakopičene.

Na Koroškem niti izjemoma ne najdete, da bi se le pri eni sodnji in le količkaj slovenski pisalo, če prav je tretjina prebivalcev slovenska. Da jako redko se tudi to prigodi, da bi sodnik s Slovenci slovenski govoril.

Sodnik govori na Koroškem s pomočjo posredovalcev (čujte! čujte! na desni). Kdo in kaki so ti posredniki bom pozneje povedal.

Koroške šole že za to skrbé, da domačih sodnikov prav nobeden ne zná slovenščine. (Čujte! čujte! na desni.)

Znano Vam bo, da smo sprejeli resolucijo, da bi se na koroških srednjih šolah slovenščina vsaj kot obligaten predmet podučevala in to, kar se samo po sebi umé, le pri Slovencih — saj Nemcem tako nečemo ničesa vsiljevati — in vendar sodniki tudi brez znanja slovenščine Slovence sodijo. O ruskem strahovanji nasproti Poljakom se čuje, da je hudo na Rusko-Polski, še večji pravijo, da je zatiranje Poljakov na Prusko-Poljski, toda jaz mislim, da celó ondi povsod domač sodnik z domačimi v domačem jeziku občuje. Slovenski narod na Koroškem, če tudi ima ustavne pravice in narodno ravnopravnost, tega vendar nima. (Čujte! čujte! na desni.)

Da bi to vsaj nekoliko opravičili, trdi se, da koroški Slovenci niso Slovenci — toda ker jih pa že zgodovina, statistika in vse drugo na laž postavlja — pa pravijo nasprotniki naši, da jezik koroških Slovencev ni slovenski jezik.

Če si dovolim o tej reči tudi nekaj besedi spregovoriti, ne zgodi se to zarad tega, da bi morda popravljal, kar je gospod poslanec beljaških kmečkih občin napačnega trdil; to so storili uže drugi gospodje pred menoj prav spretno, ko je namreč mariborski gospod zastopnik izrekel nekake dvome. Jaz to storim zarad tega, ker se nahajajo taki nazori o razmerah koroških Slovencev, kakor jih je gospod poslanec razvijal, še celó v najvišjih upravnih krogih, kateri imajo našo osodo v svojih rokah ter nam zarad tega nikakor ne more vse jednako biti, kako da se v tistih krogih o nas misli.

V mojem maternem jeziku imamo pregovor, ki pravi, da je uže v govorjenji dveh sosednih vasi nekaj razlike: „Vsaka vas ima svoj glas“.

Razlika je temveča, čemdalje sta si dva kraja vsaksebi. Tako pa ni le pri nas, temveč na celem svetu in se je uže govorilo o tem. Pri Slovencih je treba pa tudi še na to ozir jemati, da so bili nemškim gosposkam podaniki, da so v vedni dotiki z nemškim prebivalstvom in z nemškimi uradniki. Vsi le-ti so zatrosili med narod več ali manj tujih izrazov, katerih se je le-ta poprijel. Če si slovenski jezikoslovci prizadevajo te tujke iztre-

biti, ter jih nadomestiti s prvotnimi domačimi izrazi, naj se ne šteje nam v napako, kar se ravnokar tudi v nemščini godi. (Tako je! na desni.) In prav koroške „Freie Stimmen“ imajo geslo: „Fort mit dem Fremdwort!“ (Proč s tujkami!) V tem oziru se toraj slovenskemu jeziku in njegovemu razvoju ne more prav nič očitati. (Dalje prih.)

Naši dopisi.

Z Dobrove 4. septembra. (*Nesreče in hudodelstvo.*) Dne 20. o. m. padla je omožena gostija Marija Marolt pri Zdešarji v „Grabnu“ tako nesrečno iz podstrešja, da je na mestu mrtva obležala. Dobro je, da ni zapustila otrok.

O dolgoprstežih tukaj uže dolgo časa nič slišati bilo ni; da se pa še med živimi nahajajo, pokazali so v noči prtečene srede (dne 31. avg. t. l.) s tem, da so Barbari Črgan (starej Kalamukovki) v Šmartinem ukradli 46 gld. gotovine, vso obleko in obuvalo (razun one, kar jo je na sebi imela), kos platna ter živež, kar ga je ravno imela v svoji sobici spravljenega. Z eno besedo, tatje so staro revo ob vse pripravili.

V petek dne 2. t. m. pogorelo je dvema kajžarjema: Andreju Krofliču, hiš. št. 35. (Roku) in Lukežu Pujzdar, hiš. št. 33 (Gašprčku) na Gmajni med Šmartnim in Kozarjami, z eno besedo vse: živež, obleka, seno z drugo krmo, drva in poslopje do tal. Krofliču zgorela sta tudi dva prešiča; eno kravo so mu pa z največjo težavo rešili. Na gasitev niti misliti ni bilo; suša je velika, vode v bližini nič, jug pihal je močno in v par trenutkih stalo je vse v ognju. Sadno drevje je vse ožgano in se bode usušilo, kar je prizadetima še posebno hud udarec.

Pri Roku bila sta le bolnik in pa 8 let star dečko doma. Otrok ta, ko se je samega in prostega čutil, nagrebel je iz peči žrjavice, jo za hišo nesel ter zakuril in mislil hruške peči; kar naenkrat užgo se pa butarice in slamnata streha, pod katere odnosom bile so spravljene. Ko je otrok videl, kaj je naredil, skril se je in še le pozno zvečer se je domačim prikazal. Revni bolnik, ko je nad njim uže vse gorelo, splazil se je z največjo težavo na prosto, a se pri tem hudo opekel. Zavarovana bila sta vsak za malo svotico od 160 gld. a. v.

Upamo da ubogima pogorelcama dobri sosedje kakorkoli na pomoč pridejo in jima pomagajo domovja obnoviti; brez tuje pomoči bi jima tega nikdar več moč ne bilo. M. Rant.

Iz Ljubljane. — Zoper naučnega ministra Gautscha množé se odločne izjave od vseh strani desniških krogov. Da so slovenski poslanci gledé tega vprašanja v soglasji, pokazali so dosedanji volilni shodi izrekoma izjave volilcev gorenjsko-notranjskih in pa dolenjskih mest in trgov. Enako soglasje kaže se v slovenskih časnikih, in da tudi deželni zastop kranjski ni gledé kranjske gimnazije drugačnega mnenja, kaže

soglasen sklep deželnega odbora, cesarja potom posebne deputacije prositi za ohranjenje tega zavoda. — Prav enaki in še odločnejši so glasovi s Česke zoper ministra Gautscha. Tukaj se v volilnih shodih in na taborih oestro in glasno pred vsem svetom obsoja postopanje Gautschovo. Kar pa je bolj pomenljivo, kot glasovi onih krogov, ki so naravnost prizadeti po naredbi Gautschovi, je to, da se prav enako zoper njega glasé tudi nemški konservativci, novejši čas tudi v Tiroлах in pa Galicijani. Pred seboj imamo izjave iz treh poljskih listov: „Kurjez Lwowski“, „Držennik Polski“ in „Gazeta Narodova“, katere početje Gautschovo oestro bičajo, imenujejo ga reakcionarja po izgledu ruskega Dejanov-a, ki tudi gorí za omejitev poduka, dalje imenujejo ga germanizatorja iz stare Bachove šole. Zadnji list imenuje Gautscha nevarnost za avtonomistično načelo in ne more verjeti, da bi se drugi ministri z njim izrekli edini in solidarni; ako bi se pa to zgodilo, potem se ni več ozirati na njo.

— Slovenski velikošolci imajo letos shod v Ljubljani oziroma na Bledu s sledečim sporedom:

9. septembra: Ob 1. uri 19 minut popoldne prihod zadnjih udeležencev. Zbirališče v čitalnici. Ob 3. uri odhod v Gornjo Šiško na Vodnikov rojstni dom. Ob 8. uri komers „pri Zvezdi.“

10. septembra: Ob 7. uri izlet na Gornji Rožnik. Ob 10. uri slavnostna seja v čitalnici. Ob 2. uri banket. Ob 7. uri eventualno nadaljevanje slavnostne seje. Ob 8. uri prosta zabava z godbo in petjem na vrti čitalničnem.

11. septembra: Ob polu 9. uri zjutraj malica na Koslerjevem vrti. Ob 11. uri 40 minut odhod na Bled.

— Stritarjevih zbranih spisov, katere prodaja Bambergova tiskarna po 25 kr. izšel je že snopič 11.

— Davorin Trstenjakova slavnost vršila se je minulo nedeljo v Slovenjem Gradcu sijajno. Slavnostni govor govoril je dr. I. Tavčar, brez številna pa so bila druga osebna, pismena in telegrafična čestitanja zasluženemu našemu pisatelju in rodoljubu. Pisateljko društvo izročilo mu je srebrno čašo, mnogo deputacij pa krasne čestitke.

Bog ohrani še mnogo let zasluženega zastopnika slovenske stare straže!

— Veliki požar. Minulo sredo popoldne nastal je na Ubelskem ogenj, ljudstvo bilo je večinoma na polji, tako da se je ogenj prosto razširjal in je v kratkim vpepelil 13 hiš in 4 gospodarske poslopja z vsemi zalogami, pogoreli so tudi trije prašiči. Škoda se cení približno na 16.000 gld., k sreči bili so gospodarji večinoma za nekoliko vrednosti zavarovani.

— Nesreča na železnici. Minuli petek večer povozil je mešani vlak na poti v Trst na Viču pri prevozu Dobrovske ceste nameščenega železniškega čuvaja Fr. Jenčiča, ki je na prostem dremaje čakal vlaka in v zaspanosti hotel na drugo stran tira tikoma pred vlakom. Nesrečneža, ki je bil pri priči mrtev tiral je vlak še

sramožljiva, delavna, poštena kot zlata vaga, ter snago- in reda-ljubna. Ošabnosti, prevzetnosti, napuha in sploh onih slabih lastnosti, katere tu in tam dekletam danda-našnji nečast delajo, niti poznale niso. Z vsako Zalesčanko prišel je v tujo hišo tudi očiten blagoslov božji. Doma po svojih skrbnih materah k vsemu dobremu in blagemu napeljevane in odgojene, ljubile so na novih domovih red, mir, snago in edinost v družinah; bile so na vse strani sploh prave, ljubeznjive in skrbne gospodinje. Poštenih krščanskih poslov ni jim bilo treba s trdom iskati, ker so se jim sami ponujali. In, kdor je enkrat v tako hišo služiti prišel, ni šel kmalu več od nje. Sploh rečeno: v Zalesji in po hišah, kjer je Zalesčanka gospodinjala, bilo je pravo krščansko in bogoljubno življenje, prav po volji božji.

Vladal je povsod očiten blagoslov božji; pomanjkanja in bede niso poznali, ker so sosedje ob vsaki nezgodi svojemu ponesrečenemu bratu sosedu s združenimi močmi na pomoč prihiteli. Prava krščanska ljubezen, edinost, mir in sloga so v Zalesji vsem nezgodam tako nasprotovali, da jih prizadeti skoraj čutili niso.

Skrbni in uzorni stariši so svoje male otroke prec iz začetka k vsemu dobremu napeljevali. Strah božji vcepljevali so jim na vse zgodaj v nežna, mehka mlada srca; privajali so jih ob enem uljudnega vedenja napram starejšim in tujim ljudem. Veselje bilo je vsakemu tujcu, ki je v Zalesje prišel, ker ga je broj nedolžnih in uljudnih otrok, kakor tudi vsak posamezni otročiček lepo pozdravil s krščanskim pozdravom: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ Bili so pa ti dobri otročički tudi vsakemu in brez odloga postrežljivi. Razgrajali po vasi nikdar niso; svojim dobrim starišem bili so na vsak migljej poslušni; ljubili, ubogali in pokorni bili so jim prav tako, kot to četrta božja zapoved veleva.

V celem selu se nikdar o kakem prepiru, tožbi ali neslogi slišalo ni. Vsi prebivalci Zalesja bili so ena velika, skupna krščanska družina.

Po hišah, hlevih, na dvoriščih, travnikih, polju, senožetih, vrtilih in sadovnjakih je povsod vladal najlepši in najuzornejši red. Vsa, tudi najtežavnejša dela so Zalesčani izvrševali s pravim veseljem sebi in svojim v korist.

Krščanski gospodarji opravljali so s svojimi družinami zjutraj in zvečer vsakega dné skupne molitve na glas. Ginilo je človeka pri srcu, kedar je šel skozi selo Zalesje na večer, ker mu je iz vsake hiše mило donela skupna družinska molitev sv. „ročnega venca“ in „lavretanskih litanij“.

Gospodove praznike in nedelje praznovali so Zalesčani popolno v duhu božjih in cerkvenih zapovedi ter so pogosto prejemale svete zakramente, v čemur bili so gospodarji in gospodinje družinam svojim pravi spodbudni izgleđ.

Domače dušne pastirje spoštovali so nad vse in so jim bili verno udani. Deco svojo so redno in brez sile v šolo pošiljali ter so ji vsega potrebnega radovoljno preskrbljevali, nikjer ni bilo niti najmanjše nevolje in nasprotovanja; nikjer najmanjše spodtike in pohujšanja.

Med vso mladino sploh vladal je pravi strah božji združen s sramožljivostjo in nedolžnostjo; zato bile so pa tudi krstne bukve gledé šeste zapovedi božje popolnoma na čistem; niti ene same maroge se v tem obziru v njih nahajalo ni. (Dalje prih.)

Govor poslanca Ferjančiča

v državnem zboru dné 25. maja.

(Dalje.)

Kako nevtemeljna in naravnost — oprostite mi besedo — bedasta je trditev, da naš narod ne razume našega jezika. Ne oziraje se na vse drugo, dokazuje že sama družba sv. Mohorja, ki je po vseh slovenskih krajih razširjena. Bilo je sicer že o tem govorjenje, toda zopet sem se povrnil na to zaradi tega, ker hočem njene date za Koroško porabiti.

Društvo je imelo leta 1885 31.687 udov, katerih vsak plača na leto 1 gld. in katerih vsak je prejel v preteklem letu za to 6 knjig. Teh udov je na Koroškem samem 3031 in so dobili nekaj čez 18.000 knjig. Letos znaša število udov tega društva 34.800 v okroglem in se je tudi število udov med koroškimi Slovenci za nekaj odstotkov pomnožilo. Knjige te družbe tiskane so v najčistejši slovenščini in kar se samo razume, se za koroške ude ne tiskajo druge knjige, kakor za vse druge ude.

Vprašam Vas, ali je mogoče, da si narod, kakih 100.000 duš obsezajoč, leto na leto kupuje 18 do 20 000 knjig, katerih bi ne razumel in ne bral? (Prav dobro! na desni.) Zato pa tudi trdim, da Slovenci s tem naznanjajo velikansko svojo potrebo za razvoj svojega maternega jezika in junaško je, da se narod, kterega v domačem jeziku nobena gosposka ne posluša, da kterega zaradi domačega jezika še celó zaničujejo, tako zvesto istega drži (Tako je! na desni), in povem Vam da ni družega, nego surovost, da se slovenskim otrokom na Koroškem ne dovoljuje poduk v slovenščini, da še celó slovenskih črk jim ne privoščijo.

Gospod naučni minister je imel za vsako v njegovo področje spadajočo pritožbo primeren odgovor pripravljen; le na opravičene razprave mojega rojaka in tovariša g. Kluna o koroških razmerah ni ničesa omenil.

Vém zakaj da ne. Tvegati bi bil svojo slavo kot šolnik, če bi bil le eno odobrovalno besedo o teh šolskih razmerah znil. (Res! na desni.) Mi Slovenci smo mu predlagali družega sekcijskega načelnika, kar se nam je jako hudo zamerilo. Ako bi bil gospod naučni minister tu pričujoč, bi ga jaz prav lepo prosil da naj tisti prosti čas, kar si ga bo vsled službovanja družega sekcijskega načelnika morda prihraniti vtegnil, porabil za to, da vrat zavije tej pedagogični potvori koroškega šolstva. (Dobro, dobro! na desni.)

Vedoma ali nevedoma trdijo že merodajni krogi sami, da so koroški Slovenci že na polovico Nemci. Po-

klicali so nemškega škofa v deželo in rekli so Slovencem jako trpko besedo: „Koroški Slovenci so že toliko izobraženi, da bodo tudi nemškega škofa razumeli.“ (Čujte, čujte! na desni.) Uradniška mesta od najnižjih do najvišjih popolnujejo se le z Nemci, ki slovenščine prav nič ne znajo, (Poslanec dr. Foregger: To ni res.)

Kot za nas Slovence jako žalostno prikazen moram omeniti, da se je tej vladi, ktera ima vendar na svojem praporu zapisano: „vsem enake pravice!“ posrečilo, koroške uradnike popolnoma ponemčiti. (Čujte! na desni.) Še preden smo imeli § 19. temeljnih postav, vodil je pravosodje pri deželni sodnji koroški sodnijski predsednik pl. Schulheim in že ta mož je tedaj večkrat priznaval, da ni prav, in se mora odpraviti, da Slovenci na Koroškem nimajo slovenskih uradnikov, ter se mora za to skrbeti, da bo pri deželni sodnji v Celovci vsaj toliko slovenščine zmožnih sodnikov, da bo mogoče s Slovenci brez tolmača občevati.

Prišli so pa drugi predsedniki in druge vlade, nobena pa ni še teh za opravičeno priznanih želja vresničila. Jako nas boli, ko vidimo, da se tudi sedanja pravosodna uprava pri dotičnih imenovanjih ne ozira na slovenščine zmožne sodnike za koroške Slovence, kar je vendar že Schulheim za potrebno smatral. Imela je jako nesrečno roko pri zbiranju oseb, če prav se ji je ponudilo več slovenščine popolnoma zmožnih sodnikov.

Morda se je vlada ozirala na družinske ali druge razmere, vendar je pa pri tem pozabila, da so te razmere, v nasprotju z zahtevami celega naroda, kateri zahteva, da ga njegovi sodniki vsaj razumejo. V Celovci se vrše obravnave še vedno s pomočjo tolmača, kakor poprej.

Tak tolmač je navidezno dober in je navadno kak avskultant, toda pogreša se pri njem tolmaška najimenitnejša lastnost in ta je; da ne zna temeljito slovenščine. Kar mu je iz mladih let do sedaj ostalo, je pičlo malo, pa — taki so tolmači! Da pri takih obravnavah ni tiste previdnosti, ki jo postava zahteva, bote prevideli, če pomislimo, kako silno počasne so razprave s tolmači.

K večemu se opomni, da je X ali Y bil za tolmača. Da bi se pa tudi v jeziku zaslišančevem, o njegovih po tolmaču napravljenih izjavah napravil zapisnik razven tistega, ki ga sodnija sama piše, se ne zgodi če prav postava tako zahteva. Toda ne le samo pri deželni sodnji v Celovci, temveč tudi pri okrajnih sodnijah po deželi pomagajo si s tolmači in tukaj, gospôda moja, je rak, ki pravosodje na Koroškem razjeda. Ker so se na Koroškem vedno le slovenščine nezmožni sodniki nastavljali, uvedla se je navada, da si vsak Slovenec, ki mora k sodnji, že seboj vzame človeka, ki ondi sodniku razloži, kar je treba. In kaki so ti ljudje? V vsaki vasi je kakšen, ki za silo nemščino tolče, navadno kak zakrknjen dijak, bivši vojak itd. Ti ljudje so brez vsake lastnine, ker je ne morejo tr-

peti in so jo, če so jo tudi kedaj kaj imeli, že zdavnaj zapravili. Nahajate jih pri vsakovrstnih kupčijah, posebno glasni so pa na živinskih somnjih. Pravijo jim „mešetarji“, na Češkem pa — če se ne motim — „šencarji“. In tem ljudem je na Koroškem izročeno posredovanje med narodom in gosposko. (Čujte, čujte! na desni.) Ker nimajo nobenih disciplinarnih postav, služijo, če ni drugače, tudi obema strankama, dostikrat tako, da nasprotna stranka vé za to, največkrat pa za hrbtom ena drugej.

(Konec prihodnjč.)

Naši dopisi.

Iz Zaloga pri Cerkljah 10. septembra. — Dné 8. t. m. na Mali Šmaren dan popoludne nastal je v naši vasi požar. Goreti je pričelo gospodarsko poslopje posestnika „Princa“, od koder se je ogenj razširil nad bližnje ležeče poslopje. Divje švigal je rudeči plamen kvišku in gledati je bilo strašno ta kruti prizor, ljudstvo begalo je preplašeno okoli, hoteče rešiti vsaj najpotrebnejše svoje imetje, — toda zaman — mnogim se niti to ni posrečilo! Ubogi pogorelci — kolika škoda se jim je zgodila. Dvanajsterim posestnikom so pogorela vsa poslopja, nekateri niti obleke niso rešili in drugim zgorela so deloma vsa gospodarska orodja. Živina se je deloma rešila, poginilo je le dvoje prašičev in jedno tele. — Zavarovani bili so vsi — toda le za male zneske. Beda je velika, kajti celó najpremožnejim posestnikom uničeno je mnogo žita in koliko sena, to misli si le oni lahko, ki pozna požar na deželi na slamnatih strehah. Požar pa bi bil utegnil še huji biti, kajti pihala je jako močna sapa, ako bi ne bili prihiteli blagi ljudje na pomoč. Prišli so sosedni „Brničanje“ s svojo brizgalnico na pomoč in slednjič gasilci iz Vogelj, katerim izrekamo na tem mestu gorko zahvalo. Posebno pa se moramo hvaležno spominjati tudi čast. g. duhovnika Beleca iz Lahorč in domačega č. g. duhovnika Hitija, ki sta s svojimi blagimi sveti mnogo uplivala na ljudstvo, da je marljiveje delovalo pri ognji. Vsa čast tudi gg. žandarjem iz Cerkelj, ki so urno prihiteli na mesto požara ter tu jako hvalevredno vzdrževali red. Kako je ogenj nastal, ni znano, vendar kličemo: „Stariši, ne puščajte otrokom užigalnic!“

Jankc Golob.

Iz Ljubljane. — Kranjska gimnazija. Kakor čujemo, imel je mestni zastop kranjskega mesta zadnje dni priliko, izreči se nasproti vladi gledé daljnih doneškov mesta k stroškom vzdržavanja ostankov tamošnje gimnazije, in da se je mestni odbor načeloma držal stališča, ki naravno izvira iz dotične pogodbe, in katero smo tudi mi zastopali v prejšnjih številkah „Novic“. Začetek šol naznanja vodstvo kranjske gimnazije s sledečim oklicom:

Na c. kr. državnem gymnasiji v Kranji prične se šolsko leto 1887/88 ponedeljek 19. septembra s slovesno mašo k sv. duhu. Ponavljalne skušnje vršile se bodo 16. in 17. septembra.

Govor poslanca Ferjančiča

v državnem zboru dné 25. maja.

(Konec.)

Gledé „honorara“ (plače) niso izbirčni, vzamejo vse: denar, pridelke (radost na desni), če ni drugače, so pa tudi s požirkom kake pijače zadovoljni. (Čujte! na desni.) Taki ljudje posredujejo promet. Na Koroškem se ne zgodi, kakor kje drugod, da bi stranka, ki je pravdo zgubila, drugi nasprotni stranki očitala zvijačo, goljufijo ali krivo pričanje, ne, temveč vse to gré ondi na mešetarjeva pleča. Mešetarja dolží taka stranka, da je napak tolmačil, da je dal s tem povod krivi prisegi, in tudi, da ga je nasprotna stranka podkupila.

Posebno si pa usojam pozornost pravosodnega ministerstva na to obračati, da se za tako mešetarijo na Koroškem priznavajo sodnijski stroški, odobravajo, plačujejo in tudi iztirjujejo ter eksekvirajo. (Čujte, čujte! na desni.) Toda ne le pri strankarskih zadevah, temveč tudi pri kazenskih obravnavah poslužujejo se sodniki takih mešetarjev. Kam da to privede, dokaže naj Vam resnični dogodek, katerega mi je več ljudi potrdilo: Preiskovalni sodnik je v neki preiskavi zarad umora našel, da je bil mešetar, ki je med obdolžencem in med sodnikom posredoval, konečno sam morilec. (Čujte, čujte! na desni.) — Poslanec Nabrgoj proti levici obrnen: „No, kaj bode pa na to rekli?“ — Dr. Trojan: „Ali tudi to občine tako hočejo?“ — Poslanec Nabrgoj: „Ali tudi občine to zahtevajo?“ — Poslanec dr. Foregger: „Pri-sežni tolmač je ravno tako lahko morilec!“

Lahko bi Vam navedel še drugih vzgledov, kako da se godí s pravosodjem na Koroškem, uže posebno zarad tega, ker sedanjemu pravosodnemu ministru taki slučajji niso znani, toda, mislim, da sem pametnim možem zadosti povedal. Prosim pa pravosodno upravo, da naj ima pazno svoje oko vedno uprto na te žalostne razmere, ki jih ne more nihče utajiti, in ki se celó zlepšati ne dadó. Pred vsem pa naj skuša, da jih odpravi. Najbolj umestno se mi zdi, če bi se uže od sedaj na dalje pri natečajih sodniških mest po slovenskih krajih zahtevalo znanje slovenskega jezika v pismu in besedi. (Tako je! Prav potrebno! na desni.) Ta zahteva je vendar čisto naravna. Ob enem naj se pa pravosodna uprava uže sedaj prepriča, koliko zná ta ali oni sodnik na Koroškem slovenščine, ter naj nedostatnosti odpravi s pomočji primernih prestavljanj sodnikov, če ni drugače.

Resolucija pa, o kateri sem poprej govoril in jo utemeljil, se glasi:

„Vlada se poziva, naj za to skrbi, da se bode uže pri imenovanji avskultantov ozir jemal na jezikovne zmožnosti prosilčeve in da bode v področji deželnih nad-sodnij graške in tržaške vedno toliko slovenščine in za Primorje hrvaščine zmožnih avskultantov pri rokah, kolikor jih bo treba za umeščevanje viših sodnijskih služeb, kjer se znanje slovenščine zahteva.“

(Priznanje na desni. — Govorniku mnogi čestitajo.)

Politične stvari.

Razmere na Českem.

Z izstopom Nemcev iz českega deželnega zbora pričel se je novi del borbe, katero bijejo naši bratje Čehi za svojo narodno pravo.

Kedor opazuje narodno gibanje v naši državi, opazuje lahko uže iz prejšnjega stoletja sem nadvladanje nemškega plemena in njegovo prizadevanje, ponemčiti tudi druge, izrekoma slovenske, narode. Leta 1848 videti je bilo pač, da so se hoteli narodi sporazumeti, postati si drug drugemu pravični, pa v kratkem minule so sanje in — absolutizmu umaknili so se prosti narodi na korist nemščini, katera se je zopet, kakor poprej, uže vpeljati poskušala v javno življenje vse države kot potrebno sredstvo centralističnega vladanja.

Nesrečna vojska leta 1859 rodila nam je ustavo, katero so pa Schmerling in somišljenci njegovi, izrekoma Nemci na Českem, dejali v oklep ustave za same Nemce.

Leta 1867 rodilo nam je dualizem, po katerem so Madjari dobili prosto roko na Ogerskem, Nemci pa si pridržali nadvlado v tostranskih deželah. — Znane so daljne borbe Čehov za svoje narodno pravo — odtegnili so se deželnemu in državnemu zboru, ko so videli, da vse drugo ne pomaga nič; s Taaffejevo vlado vstopili so zopet na torišče, ne da bi bili za svojo pravo dejansko dosegli količkaj pomenljivega, dale so se jim, kakor nam večinoma le obljube. Edino dve jezikovni naredbi, kateri ste — nedotaknivi se narodne pravice Nemcev — odpravile nekatere stare krivice in pa česko vseučilišče — to se jim je dalo res. — Pa kaj storé na to Nemci? — Krik, da je nemštvo v nevarnosti, napolnil je državni zbor, nemške časnike in konečno izstopili so Nemci iz českega deželnega zbora, kot pripravljalni korak za izstop iz državnega zbora. — Vlada videti je pri vsem v zadruhi. Mladočehi začeli so rovat v lastnem taboru, češ, da ni zadosti odločnosti ne dosti poguma. Tu pa vstane stari vodja Čehov dr. Rieger in izreče povodom 25letnici českega glasila „Politik“ in zakliče, da se čuje daleč čez meje dežele: za prostost in svojo narodno pravico smo se borili vedno pošteno, pa vsikdar smo pripravljani, pogoditi se z nemškimi svojimi rojaki, toda ne na podlagi predpravic katere koli narodnosti in ne tako da bi se stare nam storjene krivice smele smatrati za pravico, priposestvano po Nemcih. Pošteno bratovsko roko podajamo vam, da bode mir med nami, v blagor českega kraljestva in vse države.

To približno je vsebina pisma, katero objavlja „Politik“ kot pozdrav svojega pokrovitelja, zasluženega vodje českega naroda dr. Riegerja.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Minister Gautsch dosegel je s svojo prepovedjo, več kot 120 učencev sprejeti v obe